

Rudolf Steiner-børnehaven Markblomsten

De seks læreplanstemaer Tillæg til læreplanen

Udarbejdet april 2013

Vi bruger status og udviklingsmaterialet til vores samtaler med forældrene. Sammen med det materiale vi bruger internt i forbindelse med børneiagttagelse og børnemiljøvurdering danner det grundlag og hjælp til at sikre opnåelse af målene for de 6 læreplanstemaer.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	3
Arbejdet med de 6 læreplanstemaer og børnemiljø.....	4
Sociale kompetencer	5
Sproglig udvikling.....	9
Krop og bevægelse.....	13
Naturen og naturfænomener	17
Den alsidige personlige udvikling	21
Kulturelle udtryksformer og værdier.....	26
Børn med særlige behov.....	31

Arbejdet med de 6 læreplanstemaer og børnemiljø

i Markblomsten arbejder vi med de seks læreplanstemaer som en naturlig del af vores hverdag.

Vi har haft særligt fokus på sprog i det forløbne år. Det arbejde vil vi fortsætte med. Det er blevet en naturlig del i det daglige pædagogiske arbejde. Derudover vil vi sætte fokus på Temaet natur og naturfænomener med de ældste børn.

Vi vil arbejde med dialogisk oplæsning og skoven i skolen for de ældste børn i markblomsten. Vi vil arbejde med de enkelte temaer og "fri for mobberi" i perioder af året. Enkelte børn fortæller om drilleri på legepladsen.

Sideløbende arbejder vi med temaerne i løbet af året. Det gør vi både i samtaler med børnene i hverdagen, i vores ugentlige kunstneriske aktiviteter, i udarbejdelse af vores årstidsfester og i de daglige gøremål.

Vi bruger Status- og udviklings-materialet sammen med vores øvrige børneiagttagelse, som grundlag for vores forberedelser til samtale med forældrene.

I forbindelse med Status- og udviklingssamtalerne har forældrene udtalt, at deres børn har lært mange nye ord. Vi har på et forældremøde fortalt om vores arbejde og om hvordan forældrene kan støtte op om det, samt orienteret om Respekt for grænser.

Status- og udviklingssamtalerne bliver positivt modtaget af forældrene, og de fungerer som et godt redskab til at se barnets udvikling og danner således grundlag for evaluering og til at sikre opnåelsen af vores mål.

Sociale kompetencer

Generelt

Barnet øver sig i sociale kompetencer, når det kommunikerer og færdes i et samspil med andre. Det øger hele tiden sine evner til at samarbejde, lege og håndtere de sociale spilleregler.

Barnet opbygger og styrker sine sociale kompetencer i samspil med andre, når det udforsker fællesskabet. Barnet tilegner sig spilleregler for samvær, lege og aktiviteter og, er selv med til, at skabe reglerne som en del af samværet.

I venskaber mærker barnet, hvad det betyder, at være sammen med andre, barnet lærer derved at tage et socialt ansvar.

For at gøre sig forståelig i sociale sammenhæng benytter barnet sig både af kropssprog og det talte sprog. Identiteten og sociale kompetencer bliver skabt, når barnet er i sociale sammenhæng, hvor det kan spejle sig, efterligne andre og modtage og give respons i forhold til andre mennesker.

Markblomstens grundlag

I Markblomsten lægger vi stor vægt på den frie leg, som er barnets skabende virksomhed, hvor barnet ud fra egen kreativitet og ide selv tilrettelægger lege og vælger legekammerater.

I den frie leg bruger barnet hele sit væsen. I samspillet med omgivelser og kammerater erfarer barnet, sine begrænsninger og muligheder.

Emotionelt er den frie leg et område, hvor barnet både kan bearbejde og eksperimentere med sine følelser.

Den frie leg er et stort øve-felt i det sociale. Pædagogerne står naturligvis til rådighed for børnene, både med hjælp og ideer, men vi holder os tilbage, for at give plads til børnenes frie udfoldelse.

Det er tilladt at "kede" sig ind i mellem, da der efterfølgende hos det normale barn opstår en indre trang til at handle. Derved bliver barnet medskabende på sit eget livsindhold, og legetiden i børnehaven går fra beskæftigelsesterapi til selvudvikling.

Det er altid muligt, at være med i det pædagogerne arbejder med, så der også er mulighed for tæt voksenkontakt, hvis det ønskes.

I sanglegskredsen øves også sociale kompetencer, og her spiller børnenes forhold til hinanden en stor rolle: Man hilser og takker og vælger sig en ven, danser med hinanden og skal have mod til at være midtpunkt. Man skal vente på tur, og ofte kan man se hvordan et barn, som stræber efter at finde sin plads i gruppen får hjælp til at integrere sig gennem sanglegen.

De overordnede Mål

for Markblomsten er at sikre, at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler kompetencer og færdigheder til:

At etablere og fastholde venskaber

Barnet oplever tryghed og tillid i dets relationer til både børn og voksne i børnehaven og udvikler respekt for andre.

Vi anerkender og respekterer børnene som de individualiteter de er.

Vi giver barnet mulighed for at udfolde sig både i fri leg og i de voksenstyrede aktiviteter som sanglege, fingerlege og kunstneriske aktiviteter med forskellige gruppedannelser, både på tværs af køn og alder. Der skabes mulighed for, at barnet kan tage kontakt og opfordre til lege, spil eller samvær om andre projekter.

Vi skaber rum og tid til fordybende samtaler om venskaber. Blandt andet ved spisning, i de daglige gøremål og aktiviteter med de voksne, enten alene eller sammen med andre.

At barnet kan indgå i et samspil med andre

Barnet taler med andre om tanker og følelser. Spørger ind til andres oplevelser og viser forståelse for kammeraternes forskelligheder og sindsstemninger.

De kender andres styrker og svagheder. Der igennem ved de, hvor de kan søge hjælp eller selv kan hjælpe.

At de glæder sig, når andre opnår nye kompetencer. (Kan binde sløjfe etc.)

At barnet kan handle i sociale fællesskaber

At barnet føler, det hører til/bliver savnet ved fravær. Oplever at de andre børn glæder sig over, at det vender tilbage fra en ferie eller sygdom.

At barnet forhandler og indgår aftaler i fælles lege og er åbne overfor nye forslag.

At børnene kan aftale regler, for en leg og overholde dem.

At barnet / børnene kan inkludere de børn, der gerne vil være med.

At barnet tør stå ved sine ønsker og ideer, men også kan gå på kompromis og give plads.

At barnet opmuntres til at deltage aktivt i fællesskabet.

Sammenhæng

Miljøet i Markblomsten skal give børnene mulighed for at udfolde deres fantasi i leg, og at kunne indgå i fællesskab med andre.

At vise omsorg for andre kræver empati som skal øves og udvikles.

Egenskaber der giver et grundlag for at kunne indgå i sociale relationer også i voksenlivet.

Læringsmål

Vi vil støtte børnene i at opnå og udvikle sociale relationer.

Tiltag

Give god tid til den frie leg. Den er en god basis for det enkelte barns sociale udvikling.

De voksne er rollemodeller.

De ældre børn er også rollemodeller. Ved at vise omsorg for de yngre og nye børn hjælper de med at vise empati og giver tryghed f.eks. på ture hvor der skal holdes i hånd eller når de nye skal lære de regler der er hos os.

Tegn

At barnet kan lege på tværs af alder og køn.

At barnet forsøger at løse konflikter og forhandler.

Kan genkende følelser hos andre og udvise omsorg.

Dokumentation

børneiagttagelser og samtaler på vores pædagogiske møder, der finder sted en gang ugentligt.

Vi fortolker vores iagttagelser sammen.

Iagttagelserne indgår i vores samtale med forældrene.

Vi har løbende fokus på hvordan de enkelte børn har det i gruppen. Børnene udvikler sig hele tiden og der dannes nye relationer.

Vi følger udviklingen i den frie leg, fra parallel leg over rollelege til regellege.

Evaluering

Fortolkning af iagttagelser. Beslutning om tiltag.

Mai-Britt har ansvaret.

Sproglig udvikling

Generelt

Et veludviklet sprog er en forudsætning for hele barnets udvikling. Når barnet kommunikerer, er det typisk i kontakt med andre. Det gør også sproget til en vigtig del af de sociale kompetencer.

Sproget styrker barnet i at tænke abstrakt. Barnet tænker og regulerer sin adfærd ved hjælp af sprog og udvikler et bevidst forhold til sin omverden. Sproget er med til at sætte viden i system og skaber grundlag for erkendelser og overvejelser.

Udgangspunktet for det meningsfulde sprog er til stede, når barnet er bevidst om et emne eller en genstand. Da barnet kan bruge sproget i situationer hvor eksempelvis genstanden er væk. Så er kompetencen til at danne begreber etableret.

Forståelse og brug af sproget, situationsuafhængig kommunikation med omverdenen og eksperimenter med sproget er, for barnet på vej mod seks år færdigheder i at kunne mestre sproget.

Den matematiske opmærksomhed dukker også frem når børnene støttes i at udvikle deres nysgerrighed mht. symboler, tegn og bogstaver. I børnenes sproglige repertoire er der fx førfaglige ord, som børnene bruger når de skal sætte ord på sansninger, erfaringer og oplevelser. De førfaglige ord bruges i relation til matematikken, det kan fx være ordet side, bøjes, ret, lige, område, firkant, trekant, rund osv.

Markblomstens grundlag

Sproget tilegnes ved efterligning af det talte sprog, barnet hører i sine omgivelser. Vi bestræber os på, selv at bruge et stort og varieret sprog.

I Markblomsten arbejder vi med sproget på flere områder, f.eks. eventyrfortælling, rim og remser, sanglege, fingerlege, rollespil, dramatiseringer af eventyr, eurytmi, samtaler og under de daglige gøremål.

I sanglegen og fingerlege arbejder vi med sprogets rytmer, metrikken i digte og vers. Som vi også bruger i det musikalske. Vi arbejder med polariteter: Hvisken - høj tale / råb, hurtigt – langsomt.

Rytmen i et digt, trinene og bevægelserne styrker barnets

kropsbeherskelse og sans for sprogets nuancer og indhold. Vrøvlevers og rim og remser opfordrer og udfordrer til eksperimenter og videreudvikling. Vi arbejder med kropssprog, vi øver fingerfærdighed og motorik. Ligesom vi bygger øvelser, der styrker mundmotorikken ind hvor det er relevant.

Eventyr, rim, remser m.v. er altid relateret til den årstid vi netop befinder os i. Eventyret læres uden ad og fortælles flere dage i træk, så børnene efterhånden kan dem udenad. Vi bruger originalversioner af eventyr, hvor ordforrådet er stort. De store børn genkender sanglege og eventyr, og glæder sig på forhånd til den næste årstidsfest / eventyr / sangleg.

Det overordnede mål

For Markblomsten er, at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler kompetencer og færdigheder til:

At bruge sproget situationsuafhængigt

Det ses bl.a. ved:

Barnet kan svare relevant på h-spørgsmål (hvad, hvem, hvorfor, hvordan).

Barnet kan genfortælle historier og selv bruge eventyrene og sanglegene i lege og spil. Fortælle om noget, der har fundet sted og noget der skal ske ud i fremtiden.

Barnet rimer og fortæller gåder.

Barnet synger sange og digter nye, som passer til en aktivitet.

Barnets frie leg og ved samtaler ved bordet, når vi fortæller for hinanden, og stiller spørgsmål. I sanglege, under spisning, og i overgange mellem to aktiviteter.

Barnet kan kommunikere med sin omverden

Dette ses bl.a. ved at:

Barnet benytter mimik og kropssprog i sangleg og fri leg.

Barnet anvender sproget til konflikt- og problemløsning.

Barnet viser følelser og kan udtrykke dem både sprogligt og kropsligt.

Barnet kan lytte og omsætte det hørte til handling.

Barnet eksperimenterer med tal og skriftsprog

Dette ses bl.a. ved at:

Barnet leger, at det skriver (tegneskriver) og læser. Vi laver med mellemrum "skrivetimer" og små minibøger, hvor der kan skrives småord mm.

Barnet kan afkode sit eget navn og navnene på nære pårørende og logoer. Det ses i deres tegninger for logoernes vedkommende, og hvor vi møder dem f.eks. på vores gåture.

Vi har et mini børnebibliotek, der er mulighed for at sidde og "læse" og samtale om indholdet. Vi ønsker at skabe rammer for arbejdet med dialogisk højtlesning.

Børnehaven har indkøbt klodser med tal og bogstaver, som kan bruges i et utal af variationer. Vi har en Plakat med alfabetet, så børnene kan se hvilken ting, frugt eller dyr deres navn begynder med.

Den matematiske opmærksomhed ses fx ved at børnene tegner på begge sider af papiret, forsiden og bagsiden, og de ligger papiret så den længste side af papiret vender ind mod dem selv ellers står papiret på højkant. Børnene ved de skal tegne inden for papirområdet. Når børnene vil lave buer og pile, skal de først ud og finde en gren der kan bøjes og den gren de skal bruge som pil, skal helst ikke kunne bøjes og må heller ikke være skæv, men lige. Når børnene laver sangleg, laver de en rundkreds. De voksne sætter ord på det børnene gør i dagligdagen, så de griber/gør tingene med ord på for derefter at begribe hvad de lige har gjort, måske ikke første gang eller anden gang, men stille og roligt.

Børnehaven laver sprogvurderinger/sprogscreeninger af de 3-årige, og udarbejder handleplaner hvis der er behov.

Sammenhæng

Sproget er grundlæggende for vores kommunikation. For at vi kan indgå i relation med andre er sproget af største betydning.

Læringmål

Vi vil udvide og udbygge børnenes ordforråd.

Tiltag

Vi har fokus på børn med sproglige vanskeligheder og tosprogede børn.

Vi er i dialog med børnene om deres hverdag og oplevelser de har haft.

Vi giver mulighed for at styrke sprog og ordforråd gennem rim og remser, sanglege fortællinger og sproglege.

Vi tager grupper af børn ud for at lave dialogisk oplæsning.

At personalet generelt er opmærksomme på at bruge sproget nuanceret og med mange detaljer.

Tegn

At børnene viser interesse for tal og bogstaver,

At børnene eksperimenterer med sproget ved at digte sange og forsøge sig med at lave rim.

At de kan fortælle om oplevelser for andre.

Dokumentation

Handleplaner for børn med sproglige vanskeligheder og tosprogede børn.

Arbejde med og orientering om handleplanerne på de pædagogiske møder.

Børneiagttagelse.

Evaluering

Gennemgang af handleplaner og forslag til nye tiltag eller fokusområder.

Mai-Britt har ansvaret

Krop og bevægelse

Generelt

Kroppen er et komplekst sammensat neurologisk sansesystem. Sanserne er basis for tilegnelse af erfaring, viden, kommunikation samt følelsesmæssige processer.

Når barnet er virksomt med sin krop, sine sanser og motorik – får det autentiske erfaringer og viden, som er fundamentet for trivsel, læring og udvikling.

Når barnet er fysisk aktivt og øver sig i at koordinere sine bevægelser, lærer og udvikler barnet sig særligt på det motoriske, sanse- og bevægelsesmæssige område, som skaber grundlaget for et sundt og robust barn.

Markblomstens grundlag

Markblomsten bringer varierede arbejdsprocesser ind i barnets daglige liv, som et pædagogisk virkemiddel.

Det arbejdende menneske er et rigt erfaringsområde, og giver barnet en oplevelsessfære og en unik inspirationskilde til barnets egen leg. Det danner et organisk og frugtbart grundlag for senere abstrakt logisk tænkning.

Nogle af arbejdsopgaverne øver også koordinationen mellem muskler, nerveimpulser og sanseindtryk, hvilket igen er en forudsætning for bl.a. læse og skrivefærdigheder.

Det sker ved havearbejde, håndarbejde, madlavning og alm. husarbejde. Alle børn har mulighed for at hjælpe til.

I sanglege og fingerlege øves balance, koordination og fin- og grovmotorik. I enkelte sange øves også kropsbevidsthed og kendskab til benævnelser for legemsdele.

Udearealet er en stor have, med "bjerge", ujævnt terræn og plejede områder, hvor børnene bruger deres motorik, koordination og sanser til det yderste.

Det overordnede mål

for Markblomsten er at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler kompetencer og færdigheder til:

At være selvhjulpnen i hverdagen

Dette ses bl.a. ved:

At barnet støttes i selv at holde orden på sin plads i garderoben. Selv tager tøj af og på i samarbejde med de voksne, hvis der er brug for en hjælpende hånd.

At børnene støttes i at være selvhjulpne ved toiletbesøg, få tøjet sat sammen på midten, vaske og tørre deres hænder efter toiletbesøg, og vente på tur.

At Børnene hjælper til med at dække bord med kopper, tallerkner og bestik.

At barnet selv hælder vand op og sørger for at frugt og grønt bliver sendt rundt til de andre børn.

At barnet selv tager deres tallerken, kop og bestik op til køkkenvasken, hvor de må samarbejde i et roligt tempo, så de ikke støder ind i hinanden.

At være kropsbevidst

Dette ses bl.a. ved:

At børnene giver udtryk for, hvis de har brug for at hvile, har ondt i øret, maven eller hovedet.

At barnet kontakter de voksne og de voksne ser barnet, når de har brug for at udrede deres vrede, frygt, når de er kedede af det og når glæden ingen ende vil tage.

At ugens buket på spisebordet, dagens mad, vejret og den daglige fortælling og sang altid er til evig forundring og glæde for syns-, lugte-, smags- og høresansen.

At barnet mestrer koordinering af grundbevægelserne

Dette ses bl.a. ved:

At børnene er udholdende og kan klare en længerevarende fysisk udfordring ved at gå tur i vanskeligt terræn, hvor børnene skal kravle, hoppe, springe og løbe.

At børnene øver sig i at løbe, hoppe eller skifte retning og gribe en bold eller frisbee samtidig.

Læringsmål

At vi gennem bevægelsesaktiviteter giver børnene bevidsthed om kropslig formåen.

At børnene gerne deltager i fysiske aktiviteter, gåture og løbelege.

At vi tilgodeser både grovmotorik og finmotorik i hverdagen.

Sammenhæng

Hvis børn skal udvikle sig optimalt – intellektuelt, kropsligt og socialt – må voksne give dem mulighed for at lære på den måde, der er den mest naturlige for børn: Med hele kroppen. Ifølge hjerneforsker Kjeld Fredens er bevægelse og handling så fundamental for børn, at man kan sige, at børn tænker med kroppen.

Tiltag

Dagligt bruges legepladsen der med sit kuperede og naturlige terræn giver børnene udfordring for balanceevnen. Her er der også mulighed for at løbe og bruge sandkassen.

Børnene deltager i arbejdet i køkkenhave og blomsterbede.

Vi har dagligt sanglege med finmotoriske og grovmotoriske øvelser til rim og sange.

Vi er på en længere gåtur en gang om ugen ud i det omliggende område, hvor der kan bygges huler og løbes langt og hurtigt, klatres over træstammer mm.

Tegn

At børnene er aktive i bevægelseslegene alt efter temperament.

At børnene kan udføre aktiviteterne aldersvarende.

At børnene udviser glæde og interesse for fysisk aktivitet.

At børnene bliver opmærksomme på deres sanser.

Dokumentation

Billeder af indendørs og udendørs aktiviteter.

Stående Invitation til forældre om deltagelse i sanglegene.

lagttagelser.

Evaluering

Drøftelse af aktiviteter og tiltag på de pædagogiske møder.

Praksisfortælling.

Solveig Har ansvaret.

Naturen og naturfænomener

Generelt

Barnet får autentiske erfaringer ved at lære om, være og lege i naturen.

Når barnet observerer og eksperimenterer i naturen, får det også nogle afgørende erfaringer af eksistentiel karakter, for eksempel om liv og død samt indsigt i menneskets afhængighed af naturen og dens skrøbelighed.

Ved at sanse og undersøge, hvordan naturen fungerer og lever sit eget liv, oplever barnet naturen og dens storhed.

Dette skaber grundlag for barnets udvikling af æstetiske kompetencer.

I Markblomsten har vi altid støttet børnene i at kategorisere og systematisere omverdenen, også kaldt den matematiske opmærksomhed. Med en større bevidstgørelse hos de voksne, er vores opmærksomhed blevet skærpet mere når vi støtter børnene i mængder, former (relative begreber), modsætningspar (fx kold-varm, stor-lille), tal og rækkefølge.

Markblomstens grundlag

Markblomstens pædagogik er bl.a. baseret på en fast årsrytme, hvor naturens forvandling gennem årsløbet kommer til udtryk i eventyr, sanglege, pyntning og årstidsfester.

I Markblomsten stimuleres barnets sanseorganisation bl.a. gennem oplevelser i naturen, de fire elementer jord, vand, luft og ild, naturægte materialer og biodynamisk/økologisk kost.

Markblomstens børn er dagligt ude i naturen i flere timer.

De har tilgang til skov, bæk, sø, åben mark, gemmesteder i buske og ved træer, bålplads, urte-, grønsags- og prydhave.

Det overordnede Mål

for Markblomsten er, at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler kompetencer og færdigheder til:

At eksperimentere med naturens materialer

Dette ses bl.a. ved:

At børnene har tilgang til alle former for træmaterialer, der flittig bruges til at bygge huler med, lave vipper, tryllepinde, bue og pil samt sværd.

At børnene finder ud af at vippen ikke kan vippe, hvis den er for kort, og ikke kan holde, hvis træet er for tyndt.

Den matematiske opmærksomhed ses bl.a. når børnene laver tippier hvor børnene skal finde lange pinde, men få, 3-5 stk., og i blomsterbedet hvor markeringspindene skal være korte, men hvor vi skal bruge mange, 5-20 stk. Når solen skinner bliver bænken, huset, stenene varme, men om vinteren er både de og fingrene kolde. Når børnene skal på gåtur, stiller vi os op i en bestemt rækkefølge, hvem er Forrest? og hvem er bagerst? Børnene får sat ord på sansninger, oplevelser og erfaringer.

At have indsigt i dyrs og planters livsbetingelser

Dette ses bl.a. ved:

At børnene i deres arbejde med, at pleje haven bl.a. får kendskab til planter og deres livsbetingelser. Til kompostbeholderen med orm og de dyr der bor i jorden og samspillet mellem dyrkning af planter og nyttedyr. Til skadedyr og andre dyr, der lever af og på planterne.

At de opdager fuglene i haven og i skoven.

At når de finder et dyr under deres leg kommer og beder om, at få bogen om de forskellige smådyr der bebor haven og skoven. Herefter prøver de selv at finde frem til arten eller de spørger den voksne.

Årstidsfesterne og i eventyrene.

At vi på gåturene, kommer ind på de forskellige dyr og fænomener i naturen.

At efterleve adfærdsreglerne i naturen

Dette ses bl.a. ved:

At børnene lærer, at respektere de dyr der bor i naturen. Myrerne skal have lov til at have deres bo i ro og fred og har de bosat sig et uhensigtsmæssigt sted, skal de ikke slås ihjel, men flyttes til et nyt sted, hvor de ikke generer børnene i deres leg.

At planter og træer er levende organismer, der skal behandles med samme respekt som ethvert andet levende væsen.

At børnene bl.a. får at vide, at hvis de piller træers bark af, så skader de træet så det måske dør, da barken på træerne er som menneskets hud.

At alt affald har plads i skraldespanden og ikke i naturen.

Børnene i Markblomsten tager det helt naturligt, at affald ikke skal smides i naturen. Finder de noget affald, tager de det hen til de voksne.

Natur og naturfænomener

Det daglige og ugentlige arbejde med sanglege, eurytmi og eventyr retter sig så vidt muligt efter årstiden sådan at måneden, ugedagen, vejret mv. bliver taget med i udarbejdelsen af materialet.

Vi har på vores udeareal både natur og kultur, så børnene bliver bekendte med begge dele og bemærker forskellen.

Vi har været heldige at der i vinterens løb har været mange stjerneklare morgener, hvor vi har kunnet iagttage og samtale med børnene om himlen og dens fænomener. Planeter, stjerner, sol, måne, skyer, regnbuen. Vi har i øjeblikket et barn der er på besøg hos sin familie i Bolivia, ligesom vi også tager børnenes film- og ferieoplevelser med ind i samtalerne. Derved kommer vi naturligt ind på mangfoldige emner om jordens forskellige klimazoner, kulturer og leveforhold for dyr og mennesker.

Sammenhæng

Vi er afhængige af naturen. den måde vi behandler jorden og naturen på, er fundamental for vores ernæring. Vi er underlagt naturens kræfter på godt og ondt.

Tiltag

Vi er ude mindst en gang dagligt i al slags vejr.

Vi dyrker en del af vores grund som køkkenhave. Her er der rig mulighed for at følge med i faunaens betydning. Det giver respekt for selv de mindste dyr.

Vores årstidsfester tager udgangspunkt i naturen ligesom eventyr, sanglege og vers.

Vi henter inspiration i skoven i skolen til aktiviteter både på ture og hjemme.

Tegn

At børnene kender til årstidernes skiften.

At de er nysgerrige og spørger til naturfænomener. Månens faser. Solens bane.

Dagens længde.

At de interesserer sig for de dyr og planter der findes i haven.

At vi ikke smider affald i naturen.

Dokumentation

Billeder.

lagttagelser.

Praksisfortælling på de pædagogiske møder.

Evaluering

Vi drøfter vores arbejde med børnene på de pædagogiske møder. Nye tiltag og ideer bringes op.

Solveig har ansvaret.

Den alsidige personlige udvikling

Generelt

"Hvem er jeg – og hvad kan jeg?". Barnet er godt på vej til at udvikle en begyndende identitet. Det undersøger nysgerrigt, hvad der sker omkring det, og viser, at det vil ses som det menneske det er.

De alsidige kompetencer kan aflæses som træk i barnets personlighed. Det kan f.eks. afspejle sig i, hvordan det bruger sin intuition, hvordan det handler i forskellige situationer.

Barnets alsidige personlige udvikling er en dannelsesproces, hvor det afprøver og udvikler sin identitet. Det forsøger og øver sig i at forstå sig selv. Barnet søger anerkendelse, spejler sig og tester sig selv.

Indlevelse i andre, at tage vare på sig selv samt psykisk robusthed er for barnet på vej mod seks år kompetencer i dets alsidige personlige udvikling.

Markblomstens grundlag

I Markblomsten bestræber vi os på at skabe rum, plads og tid til det enkelte barn, og at barnet kan udvikle sin egen personlighed. Barnet kommer til børnehaven medbringende sine egne specifikke evner og talenter, og sin personlige biografi. Og det er vores opgave ikke at stille os hindrende i vejen for, at barnet kan bruge og videreudvikle det, det har med sig og det, det allerede har tilegnet sig af færdigheder og kompetencer.

Vi ønsker at barnet skal føle og opfatte sig som et værdifuldt medlem af børnegruppen som sådan, og også af de mindre grupper der måtte dannes eller omdannes.

Det overordnede mål

for Markblomsten er, at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler færdigheder og kompetencer til:

At have indlevelse i andre

Dette ses bl.a. ved at:

Barnet føler det hører til og mærker de andres glæde når det kommer.

Barnet kan lytte til de andre børn og reagerer på det hørte eller de andre børns kropssprog.

Barnet kan vente på tur til at fortælle, til at få hjælp, eller kan udsætte egne behov eller ideer til fordel for andres ideer og behov.

Barnet kan give plads til at flere kan komme med i en leg.

Barnet kan dele med de andre og samarbejde med de andre børn på tværs af alder og køn.

Barnet kan finde venner.

Barnet accepterer forskelligheder.

Barnet glæder sig med, og over, når nye færdigheder opnås hos andre og hos sig selv.

Barnet er spontant hjælpsomt overfor andre.

At tage vare på egen integritet

Dette ses bl.a. ved at:

Barnet kan sætte grænser. Og vise / give udtryk for hvad det vil være med til og ikke være med til.

Barnet kan fordybe sig i en leg eller anden aktivitet.

Barnet ønsker at blive lyttet til, og føler sig forstået.

Barnet kan udtrykke sine følelser.

Barnet kan stå ved sine meninger og forsvare dem.

Barnet føler sig betydningsfuld.

Barnet kan bidrage med ideer og udformning af lege og føle det har

medbestemmelse og indflydelse.

At være psykisk robust

Dette ses bl.a. ved at:

Barnet tør tage nye initiativer til lege eller gruppedannelser.

Barnet kan håndtere konflikter og indgå kompromisser.

Kan deltage i aktiviteter og lege på andre børns og de voksnes betingelser.

Alsidig personlig udvikling

I Markblomsten hilser vi på det enkelte barn og dets forældre med et håndtryk og et venligt godmorgen eller goddag og velkommen i Markblomsten. Dels giver det en bevidsthed hos pædagogen om at "Peter" er kommet. Og dette første, lidt intime, møde med pædagogen er også en mulighed for pædagogen til at orientere sig om barnets velbefindende:

Kolde hænder/varme hænder? Røde kinder, bleg? Hvordan er humøret? Glæder barnet sig over at komme ind i børnehaven?

Er det forventningsfuldt og spændt på hvad dagen bringer? Kan barnet tage afsked med forældrene uden problemer? Går barnet straks i gang med leg, eller har det brug for lidt tættere voksenkontakt?

Her får pædagogen evt. også en kort orientering fra forældrene om hvad der lige rører sig hos familien. Dette møde danner grundlag for pædagogens arbejde med det enkelte barn og dets personlige udvikling i løbet af dagen.

Dårligt humør kan vendes til glæde og røde kinder når barnet fordyber sig i leg og aktiviteter med kammeraterne. Måske er der brug for tættere voksen kontakt som kan blive til samarbejde med pædagogen, som senere afløses af leg med kammeraterne.

Det er vigtigt for os at barnet bliver set og hørt, at det føler sig som et værdifuldt medlem af børnegruppen. Det gør vi bl.a. ved at vi hver dag siger hvem der mangler og hvorfor. Hvis det manglende barn kommer senere er der derved skabt et rum for barnets tilstedeværelse og det er vores erfaring, at det så er lettere for det barn der kommer senere, at få plads og komme ind i de lege der allerede er i gang.

Vi siger også farvel og tak for i dag til alle børn og forældre med et håndtryk. Det giver bevidsthed om at "Peter" nu er gået hjem, og pædagogen kan også her orientere sig om barnets velbefindende: Tager

barnet glad hjem, efter en god dag i børnehaven? Fortæller det om sine oplevelser til dem der henter? Er det spændt på hvad det skal lave med forældrene. Er kenderne røde/blege. Er barnet træt/ked af det.

Ligesom der også her er mulighed for en kort orientering af forældrene om hvordan dagen er gået.

Modtagelsen og afskeden med børnene i dagligdagen giver vigtige bidrag til vores arbejde med børneiagttagelse og danner dermed en del af grundlaget for forberedelsen til Status- og udviklingssamtalerne.

Sammenhæng

Alsidig personlig udvikling er en livslang foranderlig proces.

Læringsmål

At vi er anerkendende overfor barnet.

At barnet oplever sig selv som en vigtig del af fællesskabet og at de som individer betyder noget.

Tiltag

At alle voksne hilser på børnene når de møder dem. Vi giver hånd om morgenen både til børn og forældre og når også når barnet går hjem.

De voksne går foran som rollemodeller.

Vi hjælper Vi barnet med at sætte ord på følelser.

Vi støtter barnet i at kunne sige til og fra i forskellige situationer.

Vi viser at vi holder af barnet og respekterer det.

Vi hjælper barnet til at få succesoplevelser, der styrker selvværdet.

tegn

Positive tilbagemeldinger fra forældre om barnets trivsel.

At barnet fortæller om sine følelser.

At barnet tror på sig selv.

At barnet kan sige fra.

Evaluering

lagttagelser.

Drøftelser på de pædagogiske møder.

Mai-Britt har ansvaret.

Kulturelle udtryksformer og værdier

Generelt

Børns egen kultur er udtryk, der er knyttet til øjeblikket, f.eks.: rytmisk lyd, pjat, plagerier, gangarter, mimik og andre kropslige udtryk. Det kan også være lege, fortællinger. Sange tegninger, rim, remser, gåder og vittigheder.

Børn skaber ofte deres særlige kulturelle udtryk i deres egne fællesskaber. De leger med lyd, skrift og medier på forskellige måder og tager diverse medier og fysiske steder og ting i brug på egne betingelser.

Hvordan er man venner og uvenner? Hvad er rigtigt og forkert? Det er spørgsmål, som børn hjælper hinanden med at besvare. De lærer at og videregiver hinandens erfaringer og kompetencer.

Når børn møder voksenkulturen, dens udtryksformer og æstetik, bliver deres egne erfaringer udfordret. De inspireres og inddrages i samfundets kulturelle fællesskaber.

Ved at være kreativ, ved at forstå egen og andres kultur og ved forståelse af etiske og moralske emner og dilemmaer skabes grundlaget for, at

barnet på vej mod seks år tilegner sig kulturelle udtryksformer og værdier.

Markblomstens grundlag

Vores pædagogik bygger på rytme og efterligning. I genkendeligheden, i dagens, ugens og årets rytme ligger en kilde til stadig udvikling af børnehavens egen kultur og dermed også for børnene.

Vi har mange små sange der ledsager daglige gøremål, som er udviklet i samarbejde med børnene. Vi synger dagligt. Vi leger, tegner, maler og modellerer med børnene. I samarbejde med børnene fremstiller vi ting til vores årstidsfester, og her er der rig mulighed for børnene til at komme med ideer til nye tiltag.

Sanglege og vers med relation til håndværk, naturen, og årstiderne ledsager os året igennem, ligesom eventyr og historier. Børnene efterligner i deres leg det set og hørt, både det de oplever i børnehaven men selvfølgelig også det de oplever udenfor, De forandrer og giver legene deres egne udtryk.

Vi taler med børnene om hvordan vi fejrer en given fest i børnehaven og om hvordan den fejres hjemme eller hos familie eller venner. Vi har pt. en del børn som har en forælder der kommer fra et andet land og kan derved uden videre drage andre landes kulturer og traditioner ind i samtalen, når vi hører om traditioner hos bedsteforældrene i Italien, Tyskland, Norge, Irland, Sri Lanka, Tyrkiet osv.

De gamle folkeeventyr er en udtømmelig inspiration og kilde til lege. Her bliver også moralske dilemmaer, godt og ondt, sandhed og løgn retfærdighed behandlet, og det giver stof til mange samtaler og overvejelser hos børnene, både barn til barn og barn til voksen.

Vi tager til vores bondemand og -kone hvor vi sår og høster korn. Vi oplever dyrene, og hører om livet på bondegården. Som igen giver børnene inspiration til deres leg og udtryksformer.

I ugens løb præsenteres børnene for og deltager i kreative aktiviteter som maling, tegning, eurytmi, sang, spil, ler, og snitning.

Vi har et særligt fødselsdagseventyr, hvor det enkelte barns biografi indgår.

Det overordnede mål

for Markblomsten er, at barnet i løbet af tiden i børnehaven udvikler kompetencer og færdigheder til:

At være kreativ

Det ses bl.a. ved at:

Barnet under den frie leg kan deltage i rollelege. Kan igangsætte små skuespil, cirkus og regellege med inspiration af noget de har hørt eller oplevet.

Barnet i legen kan gøre brug af forskellige virkemidler som f.eks.: udklædning, dans, mimik, musik og lyde.

Barnet skaber visuelle udtryk i tegning, maling og ler mm.

At forstå egen og andres kulturer

Det ses bl.a. ved at:

Barnet kender til, og leger gamle børnelege og sanglege.

Barnet kender til andres traditioner, måltider og skikke. Både fremmede landes, men også i det nære, at de kender til forskelle i kammeraters og familiers skikke.

Er nysgerrige og gerne vil deltage i kulturelle aktiviteter.

Forståelse af etiske og moralske emner og dilemmaer

Det ses bl.a. ved at:

Barnet i sin adfærd viser og udtrykker at det kan skelne mellem godt og ondt, mellem rigtigt og forkert, og mellem sandhed og løgn.

Barnet Er spørgende og reflekterende overfor livet og døden. Når vi finder

en død muldvarp, mus eller fugl. Afdøde familiemedlemmer.

Barnet taler om retfærdighed og rimelighed. F.eks. i forhold til store og små i børnehaven, i forhold til sig selv og i forhold til barn/voksen. I forhold til relationerne i rollelege og medbestemmelse i legene.

Sammenhæng

Verden består af en mangfoldighed af kulturelle udtryk og sammenhæng

Læringsmål

At vi fejrer årstidsfester.

Vi har et forløb med ekstern lærer med musikfortælling.

At barnet får mulighed for at udtrykke sig kunstnerisk f.eks. tegning og maling.

At de voksne skaber rum for kreative og kunstneriske udfoldelser som sanglege og mindre dramatiseringer med roller.

Fremstilling af mindre arbejder i forbindelse med vores årstidsfester.

Tegn

At barnet gerne deltager i kreative aktiviteter.

At barnet spontant ønsker at bruge farver, blyants, og ler.

At barnet kan fortælle om familiens traditioner.

At barnet bruger eventyr og sange i den frie leg.

At barnet glæder sig til den næste årstidsfest.

Dokumentation

Fremstillede ting bringes hjem efter årstidens fester eller løbende.

Vi laver hvert år en bog med barnets tegninger og malerier som tages med hjem i forb.m. sommerfesten

Fotos

Evaluering

lagttagelser.

Drøftelser på de pædagogiske møder. F.eks. Hvordan gik festen? Hvad var godt, Er der noget vi vil lave om til næste år?

Solveig har ansvaret.

Børn med særlige behov

Vi imødekommer børn med særlige behov ved sammen i personale- gruppen at betragte barnets adfærd.

Vi samtaler dernæst om barnet og finder ud af hvordan vi støtter det bedst muligt.

Heri indgår evt. samtale med barnets forældre.

Herefter kan en eller flere af pædagerne påtage sig den opgave at iagttage barnet særligt indgående igennem et stykke tid hvorefter vi igen deler betragtningen i hele personalegruppen og laver handleplan og mål for barnet.

Endelig har vi mulighed for igennem PPR – pædagogisk psykologisk rådgivning – at få særlig støtte til børn med særlige behov.

Det særligt pædagogiske: Børn med særlige behov

Børn med særlige behov er svært at definere, da dette vil variere fra institution til institution alt efter hvordan børn uden særlige behov beskrives.

De børn vi har i Markblomsten kan defineres som ressourcestærke børn, selv ressourcestærke børn kan blive børn med behov for ekstra opmærksomhed i perioder.

Vi vil definere 6 forskellige typer af børn med særlige behov:

1. Sproglige vanskeligheder
2. De stille børn
3. De urolige børn
4. Børn med svage sociale relationer
5. Svære perioder i børnenes liv
6. Motorisk udvikling

Nærmere beskrivelse af de 6 typer:

1. Børn med sproglige vanskeligheder kan eksempelvis være børn med udtale problemer og/eller med utydelig tale, "Ørebørn" der i perioder ikke har kunnet høre, og tosprogede børn. Vi har ekstra opmærksomhed på disse børn og alm. til tag kan være at:

- a. Vi sætter ord på det vi gør.
- b. Vi opfordrer barnet til at bruge sit sprog
- c. Vi spørger igen, hvis barnet bruger ord vi ikke forstår
- d. Vi synger og læser bøger
- e. Vi bruger mange gentagelser

Forældrene underrettes om vores bekymring og det fortsatte arbejde foregår i et samarbejde.

Derudover kan vi bruge "Alle med"- og "TRAS"-skemaet til at danne et overblik over barnet sprog inden vi evt. kontakter talepædagogen.

2. De stille børn kan let overses og være svære at få øje på, men vi er opmærksomme på dette og vores fokus på disse børn vil være:

- a. At hjælpe barnet med deltagelse i leg
- b. Hjælpe til at etablere venskaber
- c. Styrke deres selvtillid gennem succesoplevelser
- d. Vi vil give plads og rum til at de kan opsøge udfordringer

Arbejdet med de stille børn, ligner meget det arbejde vi gør dagligt, men det vil være med større fokus på netop dette barn.

3. De urolige børn kan fylde meget i en børnegruppe, så det handler om at skabe plads til disse børn samtidig med at de bliver udfordret både fysisk og på deres koncentrationsevne.

- a. Vi vil bruge legepladsen til fysiske udfordringer

b. Udnytte de stille stunder til fordybelse

c. Støtte op om situationer, hvor koncentrationen skærpes

d. Vi vil dele børnene op i mindre grupper, for at skabe plads til det enkelte barn

De urolige børn kan skabe meget uro på en stue, men vi mener, at vi gennem ovenstående kan afhjælpe dette.

4. Børn med svage sociale relationer har muligheden for at videreudvikle disse i børnehaven da det er her de mange relationer skabes med jævnaldrende børn.

a. Børnene skal lære og forstå egne og andres grænser, dette kan gøres ved at den voksne hjælper barnet i relationen og viser/fortæller hvordan de kan indgå i relationer med hinanden.

b. De lærer at vente på hinanden bl.a. ved spisetid

c. Vi skal give dem redskaber til at kunne sige fra overfor hinanden og støtte op om dette.

Børnenes bekendtskab med relationer til jævnaldrende videreudvikles i børnehaven, derfor er det vigtigt at vi giver dem muligheder.

5. Der kan i opstå svære periode i barnets liv af mange årsager. Det kan være familieførøgelse, skilsmisse, dødsfald, sygdomme i familien, flytning o. lign. I mange af de nævnte situationer påvirkes de voksne, der er nærmest barnet. Dette vil barnet kunne mærke og vil også være påvirket.

a. Dette kan kræve større omsorg for barnet i denne periode.

b. Forståelse for barnets særlige behov for tryghed.

c. Vi vil have fokus på de gode oplevelser.

6. Børns motoriske udvikling kan støttes på mange måder både gennem hverdagsting og gennem skærpede indsatser.

- a. Vi opfordrer børnene til at kunne selv og bruge deres krop
- b. Vi har fokus på børnenes selvhjulpenhed i hverdagen: tage tøj af og på, klare toiletbesøg, osv. Dette er med til at styrke kropsbevidstheden.
- c. Børnene kan deltage i mere krævende fysiske udfordringer.

Samlet omkring børn med særlige behov kan vi sige, at forældresamarbejdet er afgørende for barnets udvikling og trivsel i vuggestuen. Vi vægter i den daglige kontakt at skabe et tillidsforhold til forældrene gennem dialog.

Kontakt:

Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

Grøndalsvej 2, 8360 Viby J

Telefon: 89 40 37 77

E-mail: ppr@mbu.aarhus.dk